

Rehellisyys maan perii...

Suomalaisten eettisen käyttäytymisen perusteena on jo äidinmaidossa opittu rehellisyys, joka on arvostettu hyvin korkealle, kuten esimerkiksi sanalaskussa ”*rehellisyys maan perii*”. Se yhdistää suomalaiset hyveet rehellisyyden ja talonpoikaisen suhteen maahan ja sen omistamiseen. Sanapartta on sovellettu niin päivittäiseen kanssakäymiseen, kaupankäyntiin kuin liiketoimintaan laajemmin. Vanhat luterilaiset hyveet ovat olleet kunniaa ainakin tähän asti. Älyllinen epärehellisyys tai itsensä pettäminen on ollut sallittua lähinnä politiikan parissa toimiville. Poliitikassa suoranainen valehtelukin kuitataan vitsillä poliittisen muistin lyhydestä tai tilanteen uudelleen arvioinnista. Poliittisen muistin lyhyydelle pärjää vain median muistin patkiminen – sillehän edellisen viikon lööpät ovat muinaishistoriaa.

Viime aikoina on tosin alkanut näyttää siltä, että vanhan kansanviisauden uusversio ”*rehellisyys maan perii ja epärehellisyys kaiken muun*” on saamassa laajaa kannatusta. Lama-aikoina sille tosin vetää vertoja toinen loppuosa ”*ja ulosottomies kaiken muun*”. Tämä asenneilmapiirin muutos näyttää ulottuvan paljon laajemmalle kuin varsinaisen rikollisuuden lisääntyminen. Epärehellisuuden puolustajia löytyy nuorisoidolien joukosta, eduskuntavaaliehdokkaiden joukosta jne., joiden haastattelujen perusteella maan tavaksi on muodostunut matkustaa pummilla metrossa, lisätä punnituksen jälkeen pussiin hedelmiä ja ”lainata” työpaikalta lapsille piirustuspaperia. Toiminta, jota ennen yksinkertaisesti kutsuttiin varastamiseksi, onkin yhtäkkiä kansalaisoikeus ja laillisesti toimivat ovat tyhmiä ja lapsellisen yksinkertaisia. Tämä uusi elämäntapatietous leviää näyttelijöiden, viihdyttäjien ja muiden nuorisosuosikkien kautta uusille sukupolville.

Nämä pikkuvilpit on toki helppo siivottaa, kun siirrytään epärehellisuuden globaaliin kuvioihin. Suomelle ja pohjoismaiselle demokratialle on kunniaksi, että Suomi ja muut pohjoismaat ovat jatkuvasti maailman vähiten korruptoituneiden maiden listan kärjessä. Tämä antaa uskoa sille, että perusarvot ovat meillä edelleen kohdallaan. Tosin korruptiokaan ei ole aivan niin yksinkertainen asia kuin ensisilmäyksellä näyttää. Pohjoismaainen ja eurooppalainen näkökulma korruptioon on kristillisen maailmankuvan muovaama. Kun tarkastellaan esimerkiksi Keniaa tai muita Afrikan maita, jotka ovat korruptoituneimpien listan kärjessä, asiaan voi saada myös toisenlaisen näkökulman.

Seuraava selitys ei luonnollisesti tee korruptiota hyväksyttäväksi mutta auttaa ymmärtämään esimerkiksi kenialaisten käyttäytymistä ja vaikeuksia, joita maan uudella hallituksella on korruptioiden kitkemisessä. Kenian entisen presidentin **Daniel arap Moin** usein toistamissa sanoissa on kiistämättä jotain perää: ”Täällä pimitetään vähän joka välissä ja tavalla, jonka länsimaiset tilastot mielellään rekisteröivät, kun samaan aikaan ns. kehittyneet maat ryöstävät – näennäisen laillisesti – meidän omaisuutemme.” Tällä presidentti arap Moi viittaa maailmankaupan vapauttamisen ja Euroopan ja Yhdysvaltojen suojatullien ja tukiaisten epäoikeudenmukaisuuteen kehitysmaiden kannalta. Tämä totuus ei luonnollisestikaan oikeuta epärehellisyyteen toisella tasolla.

Kenian kuten monen muunkin kehitysmaan hallinnon rakenteellista korruptiota on erittäin vaikea poistaa, jos tuntee maan tavat. Esimerkiksi koulutuksessa on tyypillistä, että pieni kylä kerää suurella vaivalla yhteiset varat kylän yhteisen lapsen kouluttamiseen, joka menestyttyään on ”meidän edustajamme” valtion hallinnossa ja siten moraalisesti velvollinen huolehtimaan omistaan.

Tätä kulttuurista sidettä on vaikea katkaista ja se on usein vahvempi kuin hallinnon säännöt ja ohjeet.

Laajamittaista rehellisyyskäsitteen laajentamista – aina maan perimiseen saakka – löytyy Afrikkaa lähempääkin. Euroopan unionin kautta aikojen suurin panostus maaolojen kehittämiseksi on tästä hyvä esimerkki. Euroopan yhdenytyessä kiinteistömarkkinoiden hallitsemiseen tarvitaan järjestelmällisyyttä ja kehittyntä kiinteistöjärjestelmää. Siksi EU on ollut aktiivisesti mukana Etelä-Euroopan kiinteistö- ja katasterijärjestelmien kehittämisessä mm. Espanjassa ja nyt viimeksi Kreikassa. Espanjan saavutuksia on pidetty hyvin positiivisina, mutta Kreikassa projekti karahti käytännössä kiville kulttuuri- ja moraalikäsitteiden erilaisuuden vuoksi. Perinteinen hallintojärjestelmä nujersi uudistushankkeen tennisnumeroin 6–0, 6–0. Kärjistäen sanottuna on lopputuloksena kaikkiaan 350 miljoonan euron projektista toistaiseksi ollut se, että kansainväliset asiantuntijat jättivät projektin, kun palkkarahat jäivät saamatta. Projektin asiallinen jatko näyttää olevan ainakin toistaiseksi jäissä tai luisunut pois alkuperäisestä konseptistaan. Lopputulos on arvailujen varassa. Liekö maa ollut liian arvokasta rehellisyydellä perittäväksi.

MARKKU VILLIKKA
markku.villikka@fig.net